

Jakub Pawlikowski

SZLAKIEM DAWNYCH PIELGRZYMÓW

Czy można w ciągu kilkunastu dni przemierzać drogi z czasów starożytnego Rzymu, wędrować przez góry, wykąpać się w oceanie, a przy tym pogłębić swoją relację z Panem Bogiem? Zdecydowanie tak – na Drodze św. Jakuba.

Rok 2010 jest Świętym Rokiem Jakubowym. Od czasów średniowiecza jest on ogłaszany, kiedy 25 lipca, czyli uroczystość św. Jakuba Starszego, przypada w niedzielę. Kolejny taki rok będzie dopiero za 11 lat. Jak przed wiekami, Droga św. Jakuba zapełnia się pielgrzymami.

APOSTOŁ JAKUB – Z JEROZOLIMY DO HISZPANII

Według tradycji, po zesłaniu Ducha Świętego, Jakub Starszy Apostoł zawędrował na tereny dzisiejszej Hiszpanii,

aby głosić Ewangelię. W okolicach dzisiejszej Saragossy ukazała mu się na kolumnie Maryja, która zachęcała go do wytrwałości; w tym miejscu powstała bazylika poświęcona Matce Bożej na Kolumnie (Nuestra Señora del Pilar). Jakub wrócił do Jerozolimy, gdzie w czasie przesładowań chrześcijan poniósł śmierć męczeńską jako pierwszy z apostołów. Według tradycji jego ciało zostało przez uczniów przetransportowane na statku do portu w okolicach dzisiejszego Santiago de Compostela i tam pochowane.

JAK PRZYGOTOWAĆ SIĘ DO DROGI?

Należy ograniczyć się do najpotrzebniejszych rzeczy, bo cały bagaż trzeba dźwigać ze sobą. Najlepiej przygotować:

- 3 komplety bielizny, parę długich i parę krótkich spodni, pelerynę, coś ciepłego na chłodne wieczory i poranki (np. polar) oraz lekki śpiwór,
- nakrycie głowy i krem z filtrem UV na odsłonięte części ciała,
- wygodne buty z twardą podeszwą (najlepiej nie nowe); można zabrać także sandały, które są przewiewne, lekkie i szybko schną,
- kubek i własne sztućce; dobrze jest zaopatrzyć się w rurki z końcówką nakręcaną na butelkę, które pozwalają na częste picie bez konieczności zatrzymywania się i wyjmowania butelki.

Waga całego bagażu nie powinna przekraczać 10% masy ciała pielgrzyma.

KULT ŚWIĘTEGO JAKUBA

W pierwszych wiekach kult św. Jakuba w okolicach dzisiejszego Santiago miał jedynie lokalny zasięg. To się zmieniło, gdy około roku 813 odnaleziono doczesne szczątki św. Jakuba. Miejskowy biskup Teodomir odkrył grób człowieka z odciętą głową. Dokonał tego na podstawie wskazówek pustelnika Pelagiusza, który obserwował gwiazdy spadające w to miejsce – z tego powodu zostało ono nazwane *campus stellae* ('pole gwiazd') i stąd dzisiejsza nazwa Compostela (natomiast Santiago to skrót od *Santo Jacobo* – 'Święty Jakub').

W wiekach XII i XIII Santiago de Compostela stało się obok Rzymu i Jerozolimy najważniejszym miejscem pielgrzymkowym chrześcijaństwa. Do Santiago pielgrzymowali m.in. Dante Alighieri, św. Franciszek z Asyżu, św. Ignacy Loyola, a z polskich pielgrzymów Jakub Sobieski, ojciec Jana III Sobieskiego. W czasach nowożytnych

rukn pielgrzymkowy ostatek z powodu wojen religijnych, rewolucji francuskiej i wojen napoleońskich.

Dopiero w latach 80. XX wieku nastąpiło odnowienie ruchu pielgrzymkowego. Przełomem był pobyt Jana Pawła II w Santiago de Compostela w roku 1982 i jego przypomnienie roli tego miejsca w kształtowaniu duchowej jedności Europy. W 1987 roku Droga św. Jakuba (*Camino de Santiago*) zyskała tytuł Europejskiego Szlaku Kulturowego, a w 1993 roku została wpisana na listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego UNESCO. Przy szlakach powstają coraz liczniejsze schroniska. W wielu krajach europejskich zawiązują się bractwa i stowarzyszenia, które starają się odnowić drogi prowadzące kiedyś do grobu św. Jakuba.

DROGA ŚW. JAKUBA

Droga św. Jakuba to sieć szlaków, które prowadzą do Santiago de Compostela. Jedne wiodą przez góry, inne brzegiem oceanu, jeszcze inne hiszpańskim płaskowyżem – Meseta. Nie tylko Hiszpania pokryta jest

CREDENCIAL – PASZPORT PIELGRZYMA

Credencial to imienny dokument potwierdzający przebycie przez pielgrzyma kolejnych etapów. Umożliwia korzystanie z noclegów w schroniskach publicznych i niższych w prywatnych. Można go kupić w punktach informacji turystycznej i w schroniskach w miejscowościach, z których rozpoczyna się pielgrzymkę. W Santiago na podstawie *credencial* wystawiany jest po łącznie dokument potwierdzający odbycie pielgrzymki ze specjalnym błogosławieństwem (*compostelana*). Mogą się o niego ubiegać osoby, które pokonały co najmniej 100 kilometrów pieszo lub konno albo 200 km na rowerze.

siecią szlaków – prowadzą one także przez Francję, Niemcy, Szwajcarię, a nawet Polskę. Najwięcej osób odbywa pielgrzymkę pieszo, liczni są także rowerzyści, ale można spotkać również osoby podróżujące konno. ▶

Po lewej: Wioska i oznakowanie na „drodze pierwotnej”. Powyżej: Pielgrzym na „drodze wybrzeża”.

grzymowanie w gronie cztero- lub pięcioosobowej rodziny nie powinno sprawiać trudności noclegowych.

Najbardziej popularnym szlakiem jest *Camino frances* ('Droga francuska' – do przebycia ok. 800 km). Prowadzi od granicy francuskiej przez Pireneje, Aragonię, Nawarrę i Kastylię. Początkowo dominuje krajobraz górski z chłodnymi wieczorami i nocami, aby następnie przeistoczyć się w monotony krajobraz płaskowyżu, gdzie, zwłaszcza w lipcu i sierpniu, temperatura w ciągu dnia przekracza 40 stopni. Na szlaku tym jest najgęstsza sieć schronisk, ale i tak,

zwłaszcza w sierpniu, liczba pielgrzymów niekiedy jest większa niż możliwości noclegowe. Szlak ten obfituje w zabytki architektury, jak katedry w Burgos i León, dzieła architekta Antonia Gaudiego w Astordze i León. Na wielu odcinkach biegnie starożytnym traktem rzymskim.

Atrakcyjnym szlakiem jest *Camino de la costa* ('Droga wybrzeża' – około 825 km), nazywany też *Camino del norte* ('Droga północna'), który prowadzi brzegiem Oceanu Atlantyckiego (od granicy z Francją w Irun). Oprócz pięknych widoków nadmorskich szlak ten oferuje możliwość skorzystania

NOCLEGI I POŻYWIENIE

Noclegi w schroniskach publicznych kosztują zazwyczaj 3-8 euro (trzeba jednak posiadać *credencial*). Niekiedy jest to dobrowolna ofiara. Kiedy schroniska publiczne są przepełnione, wówczas władze gminy udostępniają pielgrzymom sale gimnastyczne w szkołach. Schroniska prywatne (*albergue privado*) mają wyższy standard, ale jednocześnie są droższe (10-20 euro). Posiłki najczęściej spożywa się w przydrożnych barach, można również samodzielnie przygotować je w schroniskach.

Warto pamiętać, że pierwszeństwo w schroniskach mają piechurzy.

Większość odbywa pielgrzymkę samotnie lub parami, rzadko zdarzają się większe grupy. Wpływ na to ma tradycja samotnego pielgrzymowania oraz ograniczona liczba miejsc noclegowych. Mimo wszystko piel-

GDZIE NOCOWAĆ W SANTIAGO?

Osoby, które posiadają *credencial* i przeszły co najmniej 100 km, mogą skorzystać z bezpłatnego lub za niewielką opłatą noclegu w samym Santiago (w Seminario Major – ograniczona liczba miejsc) lub na Monte de Gozo (8 km od bazyliki – opłata 6 euro). Na Monte de Gozo, obok schroniska publicznego, działa europejskie młodzieżowe centrum pielgrzymkowe im. Jana Pawła II, prowadzone przez polskiego księdza, gdzie pielgrzymi mogą skorzystać z noclegu, kuchni i łazienek za dobrowolną ofiarą (www.centrodeperegrinacion.es tel. +34 98 159 7222). W pensjonatach i hotelach niższej klasy w Santiago trzeba zapłacić około 25-40 euro.

Po lewej: Charakterystyczne dla Drogi św. Jakuba łaski i muszle używane przez pielgrzymów. Powyżej: Młodzi wędrowcy na schodach katedry św. Jakuba w Santiago de Compostela.

jest tu mniej dotkliwie, ponieważ liczne lasy zapewniają cień, a chłodny powiew od morza łagodzi klimat. Pogoda jednak bywa zmienna i jest więcej wzniesień niż na *Camino frances*.

Najstarszym szlakiem jest *Camino primitivo* ('Droga pierwotna' – około 320 km). Rozpoczyna się od Villaviciosa na wybrzeżu, biegnie przez Oviedo, a kilkadziesiąt kilometrów przed Santiago łączy się z *Camino frances*. Szlak ten uchodzi za najbardziej wymagający, ponieważ prowadzi przez góry o wysokości ponad 1000 m n.p.m. i trzeba się liczyć ze zmienną pogodą. Z drugiej strony, przy dobrej pogodzie zapewnia piękne widoki, dość dużo cienia dzięki lasom, a także spokój i ciszę, ponieważ nie ma na nim zbyt wielu pielgrzymów i wiedzie przez słabo zaludnione tereny. Są na nim także zabytki architektury, np. katedra w Oviedo czy potężne mury z cza-

sów rzymskich w Lugo. W górach można spotkać ruiny najstarszych schronisk dla pielgrzymów.

Szlakiem o długiej historii, choć rzadko uczęszczanym, jest *Camino de la plata* ('Droga srebra' – około 1000 km), rozpoczynający się w Sewilli. W czasach imperium hiszpańskiego transportowano tą drogą złoto i srebro z portu w Sewilli. Prowadzi m.in. przez Salamankę, gdzie można podziwiać piękną katedrę i jeden z najstarszych uniwersytetów europejskich. Ten szlak nie jest wymagający pod względem różnic wysokości, ale problemem jest wysoka temperatura, która umożliwia wędrowkę tylko przed południem.

To tylko najbardziej znane szlaki, ale jest ich o wiele więcej, bo *Camino de Santiago* to w zasadzie każda droga, która zmierza do grobu św. Jakuba Apostoła. Na każdym szlaku mija się zabytki ze starożytności i średniowiecza: kościoły (niestety, nie zawsze są otwarte, ale w sąsiednich domach można poprosić o klucz), schroniska, pustelnie, mury obronne czy mosty.

Oznaczenia na szlaku

Szlaki oznakowane są symbolem żółtej muszli (kierunek marszu wskazuje jej podstawa) na granatowym tle lub żółtą strzałką. **UWAGA: na terenie Galicji oznakowanie za pomocą muszli jest odmienne – kierunek marszu wskazuje jej szersza część (rozchodzące się promienie).**

FOT. MARIUSZ KRAMIEC SSP, JAKUB PAWLIKOWSKI, SHUTTERSTOCK

REKLAMA

Więcej informacji

www.santiago-compostela.net (po angielsku i hiszpańsku) www.camino.net.pl www.caminodesantiago.pl
www.mypielgrzymi.com www.santiago.defi.pl Polski Klub Camino de Santiago: www.santiago.defi.pl

Powyżej: Relikwie św. Jakuba – cel pielgrzymek. Po prawej: Katedra św. Jakuba w Santiago de Compostela

U CELU WĘDRÓWKI

Gdy wchodzi się do katedry od strony placu Obradoiro, uwagę zwraca bogaty ołtarz z ogromnym kamiennym posągami siedzącego św. Jakuba. Ze spokojem na twarzy wita pielgrzymów, którzy wielowiekowym zwyczajem mogą podejść do niego i objąć ramionami. Pod ołtarzem znajduje się grób apostoła, a po obu stronach są groby dwóch uczniów, którzy mieli przewieźć jego ciało z Jerozolimy do Hiszpanii.

Każdego dnia o godzinie 12.00 odprawiana jest Msza św. w intencji pielgrzymów. Warto także wziąć udział w specjalnej wieczornej liturgii dla pielgrzymów (po zakończeniu ostatniej Mszy św.), która składa się z obrzędu oczyszczenia, wyznania wiary oraz wspólnej modlitwy w intencjach pielgrzymów. Katedra jest wtedy dostępna tylko dla osób biorących udział w liturgii. W czasie ważniejszych uroczystości można oglądać *botafumeiro* – kilkudziesięciokilogramową srebrną kadzielnicę, która siłą mięśni 6 mężczyzn porusza się od sklepienia do sklepienia.

Z Santiago można przejść jeszcze około 100 km na zachód, do przylądka Finisterra, czyli na kraniec starożytnego i średniowiecznego świa-

ta (łac. *finis terrae* – ‘koniec ziemi’). W średniowieczu wytworzył się zwyczaj, że po nawiedzeniu grobu św. Jakuba pielgrzymi szli na ten przylądek, aby obmyć swoje ciało w zimnej wodzie oceanu i spalić stare rzeczy – miał to być symbol obmycia z win, porzucenia „starego człowieka” i odnowienia swojej duszy.

POLSKA TRADYCJA JAKUBOWA

W Polsce jest około 155 kościołów pod wezwaniem św. Jakuba. Wiele z nich ma średniowieczne korzenie i położone były przy drogach, którymi pielgrzymi zdążali do Santiago. Najstarszy ośrodek kultu znajduje się w Jakubowie (woj. dolnośląskie), gdzie czczono apostoła od roku 991. Ważnymi punktami na szlaku były katedry św. Jakuba w Szczecinie, Olsztynie, Fromborku, XIV-wieczny kościół gotycki w Toruniu, Węclawicach (z relikwiami apostoła) i Tuchowie.

Od kilku lat w naszym kraju odtwarzane są dawne szlaki. Można już wędrować Drogą Wielkopolską z Gniezna i *Via*

Regia z Góry św. Anny. Odtwarzane jest także historyczne *Camino polaco* (‘Droga polska’), które ma przebiegać od Ogrodników przy granicy z Litwą, przez Olsztyn, Toruń i Poznań, do Słubic na granicy z Niemcami. W przyszłości ten szlak ma stać się częścią wielkiego *Camino europeo* (‘Drogi europejskiej’).

Obecnie wiele osób wyrusza na szlak tylko w celach turystycznych. Jednak kroczenie śladami przeszłości i przeżycia na szlaku sprawiają, że dokonuje się u nich duchowa przemiana, potwierdzając hiszpańskie powiedzenie: „Wielu rozpoczyna drogę jako turyści, a kończy jako pielgrzymi”.

Mapa szlaków prowadzących do Santiago de Compostela, wyznaczonych na terenie Polski.

FOT. MARIUSZ KRAWIEC SSP, SHUTTERSTOCK, MYPILGRZYMI.COM